

Diyalog¹

Hasan Hüseyin Aksoy

Freire'nin kavram miraslarından biri olan diyalog, Freire'nin öncülük ettiği eleştirel eğitim alanının merkezi nitelikteki kavramlarından biridir. Freire'nin "praksis"i somut olarak betimlediği ve öznelerin kendilerini birlikte özgürleştirmek, insanlaştırmak, dünyayı dönüştürmek için kullandığı temel süreç diyalogtur. Diyalogcu bir eğitim, diyalogun koşulları yerine getirildiğinde özgürlüğün praksişi olabilecektir. Diyalog, sıradan bir iletişim ve konuşma değildir; diyalog, ezilenlerin kendilerini özgürleştirme arayışlarıdır.

Freire, "praksis" in gerçekleşmesi için gerekli koşullara değindiği gibi, diyaloga ilişkin olarak da koşullar ortaya koymuştur. Freire'ye göre özgürleşme mücadelesinin her aşamasında sürdürülmesi gereken diyalogun içeriği, tarihi koşullara ve ezilenlerin gerçekliği hangi ölçüde algıladıklarına bağlı olarak değişebilir ve değişmelidir de. "Fakat diyalog yerine monoloğu, sloganları ve bildirileri geçirmek, ezilenleri evcilleştirme araçlarıyla özgürleştirmeye kalkışmak demektir. Ezilenleri, özgürleşme edimine kendi düşünsel katılımları olmaksızın özgürleştirmeye kalkışanlar, onlara yanan bir binadan kurtarılması gereken nesneler muamelesi yapmış olur. Bu da onları popülizmin tuzağına düşürmek ve onları manipüle edilebilen (yönlendirilebilen) kitlelere dönüştürmektir." (Freire, 1991, 41-42).

Freire'nin bilinçli bir eylem olarak somutladığı diyalog, kültürel alan, siyasal alan ve eğitim alanına ilişkin olduğu gibi gündelik yaşamın diğer ilişkileri için de ele alınabilir. Bilinçli bir eylem olarak ezilenler arasında, öğretmenler ve öğrenciler arasında, önderler ve halk arasında diyalogcu bir işbirliği ya da nesneleştirici bir ezme-ezilme ilişkisi söz konusu olabilir. "Diyalog varoluşsal bir gerekliliktir." Diyalog, "içinde diyalogcuların ortak düşünce ve eylemlerini, dönüştürülecek ve insanlaştırılacak olan bir dünyaya yönelttiği

¹ Bu yazı Eleştirel Pedagoji Dergisinde 32. sayısında yayımlanmıştır.

Eleştirel Pedagoji Kavramları

bir yüzleşme" dir ve diyalog "bir yaratma edimidir; bir insanın başka bir insan üzerindeki egemenliğinin bir aracı olarak hizmet edemez." (Freire, 1991, s.63).

Freire, eleştirel pedagojinin kurucu çalışmalarından birini oluşturan Ezilenlerin Pedagojisi adlı kitabında diyalogun koşullarına ilişkin de açımlayıcı bir betimleme gerçekleştirmiştir (1991, 62-66). Buna göre, diyalogun koşulları:

- Diyalogcuların bir diğerinin kendi sözünü söyleme hakkını tanımış olması, Derin bir dünya ve insan sevgisi,
- Gerçek bir alçakgönüllülük,
- İnsanın yapma ve yeniden yapma, yaratma ve yeniden yaratma gücüne ve daha tam insan olma yetisine inanç ve güven,
- Diyalogtan duyulan umut,
- Eleştirel düşüncedir.

"Yalnızca eleştirel düşünmeyi gerektiren diyalog, eleştirel düşünmeyi de yaratabilecek durumdadır. Diyalogsuz iletişim, iletişimsiz de gerçek eğitim olamaz." (2011, 66-67).

Freire'nin çalışmalarında, öğretmen ve öğrenciler arasındaki diyalogcu ilişki, öğretmenin bilgisinden, ulaşmak istediği ufuktan hareketle sağladığı saygıya dayalı bir otoriteyi içerirken, asla otoriterliğe dönüşmemesi gereken bir iletişim ve öğretmenin öğrencilerinden öğrenmesinin zorunluluğu vurgulanır (Mayo, 2011, 2012). Eleştirel eğitimcilerden Darder'in belirttiği gibi, Freire'ye göre "öğretmen ve öğrenilen (Freire'nin terimlerinde öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğretmen) arasındaki ilişkiyi insancılaştırmak bir sevgi ilişkisidir. Bu sevgi Freire'den esinlenen ilerici eğitimciyi öğretimde ileriye doğru harekete geçirir ve insandışılaştıran yapıların yok edilmesi için çalışmaya sevk eder." Öte yandan, "Freire'nin diyalog kavramında yer alan karşılaşmayı diğer karşılaşmalardan ayıran şey, insanlık için gerçek bir sevgi ve daha insani, toplumsal olarak daha adil bir dünyanın yaratılması için başkalarıyla dayanışma ruhu tarafından karakterize edilen bir bağlam içerisinde ortaya çıkan etkileşimdir." (Aktaran, Mayo, 2012:26).

Kaynakça

Freire, P. (1991). Ezilenlerin Pedagojisi. Çev. D. Hattatoğlu ve E. Özbek. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Freire, P. (2000). Yüreğin Pedagojisi. Çev. Ö. Orhangazi. Ankara: Ütopya Yayınları.

Mayo, P. (2011). Gramsci, Freire ve Yetişkin Eğitimi. Dönüştürücü Eylem Fırsatları. Çev. A. Duman. Ankara: Ütopya Yayınları.

Mayo, P. (2012). Özgürleştiren Praksis. Paulo Freire'nin Radikal Eğitim ve Politika Mirası. Çev. H.H. Aksoy ve N. Aksoy. Ankara: Dipnot Yayınları.